

ИҚТИСОДИЙ ФАРОВОНЛИКНИНГ НООДАТИЙ БЕЛГИСИ

Собирхужаев Хадятилло Биллохон угли
ЎзМУ Иқтисодиёт факультети талабаси

Иқтисодчилар орасида жуда қизиқ қарашлар мавжуд. Яъни аҳоли орасида уй ҳайвонлари боқишнинг урфлашиши фаровонлик белгиси сифатида қаралади. Уй ҳайвонлари деганда гўшт, жун, тухум, сут олиш учун эмас, балки кўнгилочар мақсадларда ит, мушук, балиқ, қуш ва ҳоказоларни боқиш тушунилади. Масалан, ҳар соҳада бўлганидек ҳайвон парваришида ҳам америкаликлар мутлақ етакчи (Кейинги ўринларда Британия ва Франция). Ушбу мамлакатдаги айрим статистикаларга назар ташласак :

1. Умумий ҳисобда АҚШда йилига 120-130 млрд долл сарфлади. Таққослаш учун бу Билл Гейтснинг жами бойлигига ёки Нью-Йоркдан 160 000 дан ортиқ уй сотиб олишга тенг.

2. Ўртача ҳар 3 та хонадондан 2 тасида уй ҳайвони мавжуд бўлиб, уларнинг аксари Россия, Франция, Германиядан фарқли равишда мушуклар эмас, итлардир. Жами бўлиб 69 миллион хонадонда итларни ва 45 миллион уйда мушукларни топиш мумкин. Ҳар 20 та уйдан бирининг ўз рептиляси бор.

3. Даромад сарфлари битта итга йилига ўртача 1480 долл. га тўғри келади. Бу эса дунёнинг 100 га яқин мамлакатидagi инсонларнинг ўртача сарфидан юқоридир. Жумладан, кўшнилариимиз Қирғизистон ва Тожикистонда ЯИМнинг жон бошига қиймати 1435 долл. ва 1015 долл. Андижонда эса тахминан 1389 долл.

4. Яна қизиқарлиси, сарфланадиган маблағларнинг аксари тиббий мақсадларга қаратилган. Аҳолининг қарийб 45%и ўз соғлиғи учун сарфланадиган маблағ баробарича ўз уй ҳайвонларининг даволанишлари учун сарфлайдилар. Ҳар йили 458 долл. маблағ итларни даволаш учун сарфланади. Америкаликлар 4 оёқли дўстларининг озуқаси учун ўртача 287 долл., ўйинчоқлари учун 56 долл., чўмилтириш, тозалаш учун 47 долл. сарфлайди. Ҳайвон уйлари ҳам энг ривожланган соҳалардан бири. Йилига биргина ҳайвоннинг уйига 230 долл. сарфланади.

5. Америкада ноёб касблардан яна бири бу - дог валкинг, яъни итларни сайр қилдириш хизмати (ўртача 30 дақиқа). Бу соҳада йилига 1 млрд долл. пул айланади. Бу соҳада йилига 26 мингдан 62 минг долларгача топиш мумкин ва бу деярли АҚШдаги мактаб ўқитувчиларининг йиллик даромади билан баробардир.

6. Яна бир қизик жиҳати, уй ҳайвонларига энг кўп маблағ сарфловчилар ёки ниҳоятда ўқимишли ёки умуман таълим олмаган кишилардир. Магистратурани битирган ёки докторлик даражасига эришганлар аҳолининг бошқа қисмига нисбатан ўз ҳайвонларига сахийроқ, меҳрибонроқ. Ёш даражасига кўра эса, асосан ўрта ёшлилар (33-40) ёки нисбатан катта ёшлилар (55-64) уй ҳайвонларига кўпроқ эгалик қиладилар. Бу билан боғлиқ турли ўрганишлар мавжуд, лекин Форбес нашрининг ёзишича, бу кўпроқ инсонларнинг меҳр бериш истаги ва ҳайвонлар бу борада энг мақбул ечим билан бўглиқ экан. Яъни ўзаро муносабатлар ёки фарзанд тарбияси америкаликлар учун ўта масъулиятли, оғир ва машмашалироқ иш экан. Ҳайвонлар эса доим ҳам меҳр ва масъулият талаб қилавермайди ҳамда нисбатан арзонроқ тушади. 33 миллион аҳоли эса уй ҳайвонлари сабаб, фарзандли бўлишни ёки оила қуришни кечиктирадилар.

7. Ҳайвонлар суғуртаси ҳам энг кенг тарқалган, том маънода модага айланган ишдир. 2021 йилда Қўшма Штатларда жами 82% ит суғурталанган эди, бироқ умумий барча ҳайвон турларига қарасак, бу жуда кичик кўрстак, атиги 2,5%, лекин Ковид-19 пандемиясидан сўнг бу рақамлар шиддат билан ўсиб бориши кузатилмоқда. Юқорида келтирилганларни инобатга олсак, уй ҳайвонлари саноати (pet industry) мамлакатнинг иқтисодий ҳолатини қисман гавдалантира олади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. <https://fortunly.com/statistics/pet-spending-statistics/>
2. <https://finmasters.com/pet-spending-statistics/>
3. <https://www.forbes.com/sites/erinlowry/2016/08/31/why-are-so-many-millennials-opting-for-pets-not-parenthood/?sh=606647a43963>
4. <https://www.economist.com/graphic-detail/2020/02/11/which-country-spends-the-most-on-its-pets>
5. <https://www.worldatlas.com/articles/how-big-is-the-us-dog-walking-business.html>
6. <https://www.indeed.com/career/dog-walker/salaries>
7. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/34740-andijon-viloyati-aholi-jon-boshiga-umumiy-daromadlari-2>